

SITREP IRAK
NR.29, 20/08/04
Stand van Zaken: 09.00

Dit is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Onder verwijzing naar de brief van de Coördinator I&V d.d. 22 januari 2004, met kenmerk 04G463079, diene dat bij het opstellen van deze sitrep geen verschillen van inzicht naar voren zijn gekomen.

Samenvatting

Het mandaat van UNAMI is verlengd met 12 maanden. Om het functioneren van de missie te verbeteren wordt er gewerkt aan de vorming van een beschermingsmacht. De VS en de VN zijn op zoek naar financiële ondersteuning hiervoor door landen die zelf geen troepen zullen leveren. Ook andere internationale organisaties werken aan (de uitbreiding van) hun aanwezigheid in Irak. Zo is er momenteel een missie van de NAVO in Irak en zal eind augustus een verkenningsmissie van de EU het land bezoeken. De Nationale Conferentie in Bagdad verliep niet zonder problemen en werd mede overheerst door de felle gevechten in Najaf. Uiteindelijk werd de conferentie een dag later dan gepland afgesloten, toen de afgevaardigden overeenstemming bereikten over de vorming van de Nationale Raad. De invoering van de doodstraf door de Iraqi Interim Government (IIG) is een politiek heikele zaak. Alhoewel de maatregel naar zeggen van de IIG tijdelijk is, plaatst het de Nederlandse militairen in Irak mogelijk voor een dilemma wat betreft de overdracht van Iraakse gevangenen. De wittebroodsweken van de IIG zijn voorbij. Het functioneren van de regering wordt bemoeilijkt door de aanhoudend slechte veiligheidssituatie, onrust onder de shi-iten en de gebrekkige economische ontwikkeling. Behalve een versterking van de gouverneurspositie zijn er geen nieuwe ontwikkelingen binnen het bestuurlijk proces van Muthanna. De veiligheidssituatie in Zuid-Irak, verslechtert snel, mede door de voortdurende strijd in Najaf. Dit heeft ook zijn weerslag op de situatie in Muthanna waar de situatie eveneens in toenemende mate verslechtert. De aanslagen op Nederlandse militairen vonden plaats kort na het mislukken van de onderhandelingen in Najaf. Op het internet wordt Nederland inmiddels bedreigd met aanslagen indien de Nederlandse troepen niet uit Irak worden teruggetrokken. Er is echter geen verband geconstateerd tussen de aanslagen op de Nederlandse militairen van de afgelopen dagen en deze bedreigingen.

I Politieke en Militaire Ontwikkelingen

A. Internationale politieke ontwikkelingen (BZ)

Het mandaat van de United Nations Assistance Mission for Iraq (UNAMI) is op 12 augustus jl. verlengd voor 12 maanden. De SGVN heeft bij de presentatie van het rapport over de activiteiten van UNAMI duidelijk gemaakt dat UNAMI het mandaat tot nu toe slechts ten dele heeft kunnen uitvoeren vanwege de veiligheidssituatie in Irak. De meeste activiteiten van de VN vinden nog immer vanuit Jordanië plaats. Om de veiligheidssituatie van de VN in Irak te verbeteren wordt inmiddels gewerkt aan de formering van een beschermingsmacht. Verschillende landen – o.m. Nepal, Georgië en de Oekraïne- hebben inmiddels geïndiceerd bereid te zijn troepen te leveren. Deze landen zijn echter niet in staat zelf de financiële lasten te dragen van een dergelijke uitzending. De Verenigde Staten hebben inmiddels bij de Europese Commissie en een aantal landen die geen troepen hebben in Irak gepolst of deze bereid zouden zijn financieel de vorming van een VN beschermingsmacht te ondersteunen. Ook de VN zelf heeft overleg gepleegd met diverse landen. Inmiddels is de speciale vertegenwoordiger van de SGVN voor Irak, Ashraf Qazi, in het land aangekomen.

Ter uitvoering van het besluit van de Noord Atlantische Raad van 30 juli jl. bezoekt momenteel een NAVO-missie o.l.v. de Nederlandse generaal-majoor Hilderink Irak, ter voorbereiding van nadere voorstellen voor de betrokkenheid van de NAVO in Irak. Deze missie zal op 15 september a.s. haar bevindingen rapporteren aan de NAR. Tevens zal er tegen die tijd besluitvorming moeten plaatsvinden over de 'command and control' structuur voor de NAVO in Irak. Het meest heikele punt daarbij is het vraagstuk van de zgn. 'double hatting'. De voorbereidingen voor de uitzending van de EU- verkenningmissie zijn inmiddels in volle gang; de missie zal Irak bezoeken van 29 tot en met 31 augustus a.s. De IIG is ingenomen met de komst van de missie en zal zeker pleiten voor een grotere Europese zichtbaarheid in Irak.

Het Saoedische plan om een moslimtroepenmacht naar Irak te sturen is inmiddels van de baan. Er bleken niet veel landen bereid manschappen te leveren voor een dergelijke troepenmacht en Irak stelde zich op het standpunt dat het geen troepen van buurlanden op het grondgebied wil. Daarna bleken de voorwaarden die Saoedi Arabië, maar ook een land als Maleisië stelden niet realistisch. Met name de Saoedische eis dat de moslimtroepen de huidige Multi National Force zouden vervangen, maakten van het Saoedische voorstel een dode letter.

B. Interne politieke ontwikkelingen (MIVD en BZ)

Van 15 tot en met 18 augustus jl. vond in Bagdad de Nationale Conferentie plaats. De conferentie moest ondermeer overeenstemming bereiken over de verkiezing van de 81 afgevaardigden voor de 100 leden tellende Nationale Raad. De resterende 19 zetels zullen worden bezet door leden van de voormalige Iraqi Governing Council (IGC).

Aan de conferentie deden in totaal ongeveer 1300 personen mee, waarvan 25% vrouwen. Ondanks formele afzeggingen van de Sadr-beweging en de invloedrijke sunnitische *Muslim Ulema Council* waren vertegenwoordigers van beide organisaties wel degelijk aanwezig. In totaal namen ongeveer 70 politieke groeperingen deel aan het proces.

Zowel de aanloop naar de Nationale Conferentie als de bijeenkomst zelf verliep niet zonder problemen. De start van de vergadering werd, mede op advies van de VN, uitgesteld vanwege de problemen bij de selectie van de afgevaardigden (vermeende manipulaties van de IIG bij de samenstelling van de delegaties) alsmede logistieke en beveiligingsproblemen. Toen de conferentie uiteindelijk op 15 augustus van start ging grepen Shi-itische vertegenwoordigers de gelegenheid aan om aandacht te vragen voor de toestand in Najaf. Vervolgens hield de vertegenwoordiger van de Shi-itische Nationale Raad een speech waarin hij o.m. aangaf van mening te zijn dat de conferentie niet de wil van het Iraakse volk weerspiegelde en ocriep tot verkiezingen binnen een paar weken. M.b.t. de situatie in Najaf stelde de Nationale Conferentie een comité in dat zich bezig moet houden met een vreedzame oplossing voor de confrontatie in de stad. Een delegatie van de conferentie bezocht Najaf om te bemiddelen tussen de IIG en de milities van Al Sadr; deze pogingen waren echter niet bijzonder succesvol. Naast het eerder genoemde 'Najaf-comité' stelde de vergadering ook comités in op het gebied van politieke zaken, veiligheidsaangelegenheden, wederopbouw en mensenrechten en justitie. De Nationale Conferentie kon niet, zoals was gepland, worden afgesloten op 17 augustus. Reden hiervoor is dat de gedelegeerden nog geen overeenstemming konden bereiken over de 81 afgevaardigden die in de Nationale Raad, die o.m. de verkiezingen van januari 2005 moet voorbereiden, plaats moeten nemen. Uiteindelijk werd die overeenstemming bereikt op 18 augustus jl. Naast de voorbereiding van de verkiezingen heeft de Raad tevens de bevoegdheid voorstellen van de IIG te veto-en met een meerderheid van tweederde van de stemmen.

Op 8 augustus jl. voerde de IIG de doodstraf weer in. Dit ondanks het feit dat de RAZEB van 12 juli jl. in het gesprek met de Iraakse minister van Buitenlandse Zaken, Zebari, zorg had uitgesproken over het voornemen de doodstraf weer in te voeren en er op had aangedrongen dit niet te doen. Volgens de Iraakse autoriteiten betreft het hier een tijdelijke maatregel en is de toepasbaarheid van de doodstraf relatief beperkt. Het zou met name gaan om zaken als kidnapping, terroristische moorden, drugshandel ter financiering van terroristische activiteiten etc. De herinvoering van de doodstraf plaatst de Nederlandse militairen voor de vraag of gevangene Irakezen door de Nederlandse troepen nog moeten worden overgedragen. Er is geen internationaal juridische verplichting voor Nederland hiervan af te zien. Desalniettemin vormt e.e.a. een politiek heikele zaak. Denemarken heeft aangekondigd voorlopig geen Irakezen aan de Iraakse autoriteiten over te dragen. Tsjechië en het VK hebben inmiddels besloten geen reden te zien om in de toekomst geen Iraakse gevangenen meer over te dragen.

De wittebroodsweken van de *Iraqi Interim Government* (IIG) o.l.v. premier Allawi zijn ten einde. Sinds de machtsoverdracht op 28 juni kan niet worden gesproken van een afname van de dreiging die uitgaat van islamitische terroristen. Integendeel, deze dreiging is onverminderd hoog en richt zich -naast de gebruikelijke ontvoeringen, aanslagen en moorden- thans ook tegen regerings- en overheidsfunctionarissen op hoger en middenniveau die niet kunnen beschikken over voortdurende bewaking. Bovendien ligt het voor de hand dat islamitische terroristische groepen de gevechten in de shi'ietische steden zoveel mogelijk zullen aangrijpen om extra problemen voor de Iraakse interim-regering te veroorzaken.

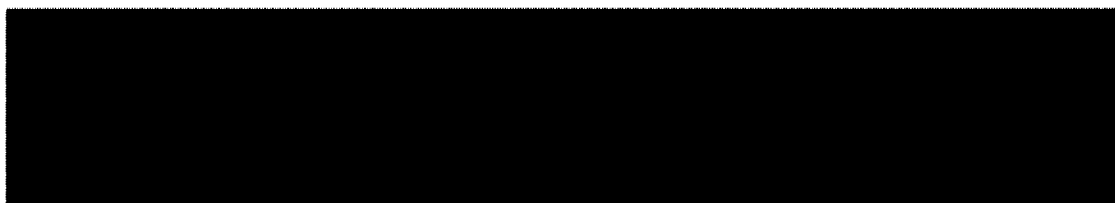
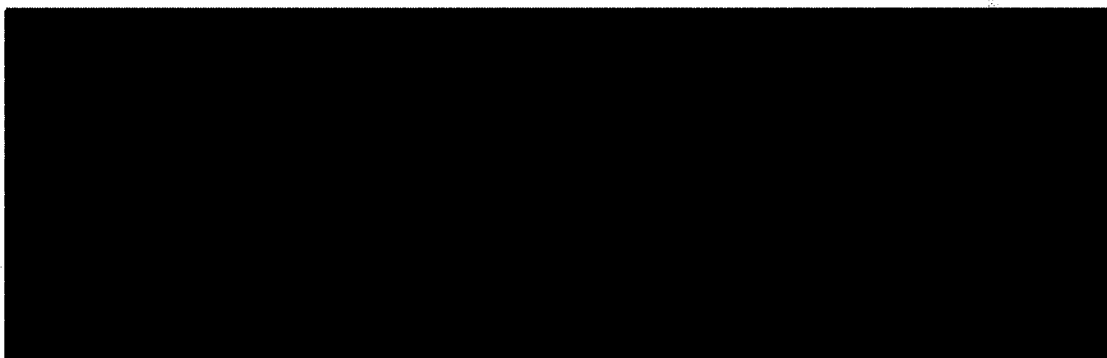
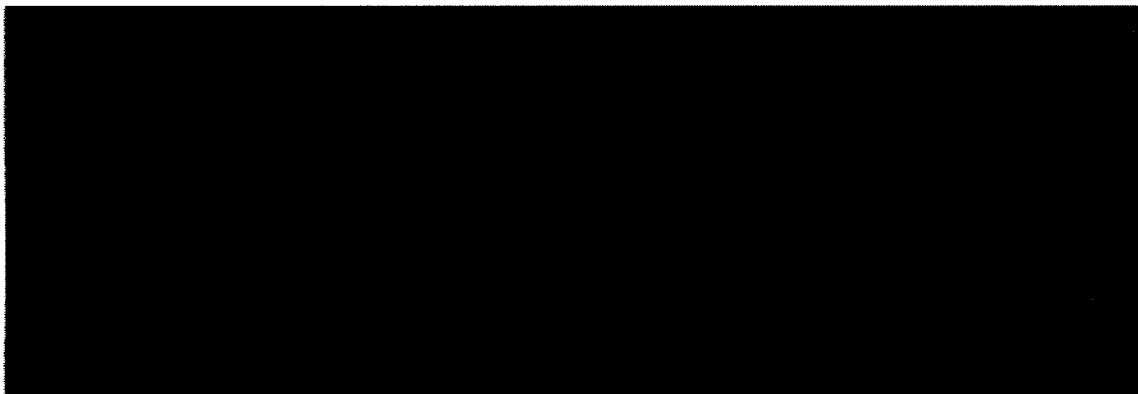
In de eerste weken na haar aantreden kon de interim-regering op voortvarende wijze profiteren van het terugtreden van de Coalitie. Ofschoon de veiligheidssituatie niet direct verbeterde, slaagde Allawi erin zijn regeringsploeg positief in beeld te brengen en daarmee zowel in binnen- als buitenland vertrouwen te wekken.

Dezer dagen echter ziet de IIG zich geconfronteerd met enkele vraagstukken die fnuikend kunnen zijn voor de beeldvorming, en in het verlengde hiervan het draagvlak onder de Iraakse bevolking. In de eerste plaats is dat de aanhoudende onzekere veiligheidssituatie. Allawi tracht met decreten zoals de herinvoering van de doodstraf en een amnestieregeling, de machtsbasis van het (sunnitische) verzet te breken. Hij hoopt de radicale elementen te scheiden van de meelopers en hen die gedoogsteun geven, teneinde de eerstgenoemden te isoleren. Het valt evenwel te betwijfelen of deze maatregelen de gewenste uitwerking zullen hebben op het geweld van de zijde van het verzet.

In de tweede plaats duurt de onrust onder een deel van de shi'ieten voort. Dit segment, vooral bestaande uit arme en slecht opgeleide jongeren, heeft zich verzameld rond de politieke stokebrand Muqtada al-Sadr. Het draagvlak onder de bevolking voor diens beweging is weliswaar beperkt, maar kan zich door

omstandigheden (bijv. ongelukkig optreden in Najaf door de Coalitie) snel verbreden. Een complicerende factor is de zeer matige organisatiegraad van de Sadr-beweging, waardoor lokale afdelingen in toenemende mate onafhankelijk optreden. Ook binnen de leiding van de Sadr-beweging bestaat onenigheid over het beleid, nadat boegbeeld Muqtada al-Sadr zich na de bestuursoverdracht in eerste instantie meer op het politieke traject richtte. De druk op Muqtada al-Sadr om zich te conformeren aan de radicale elementen binnen zijn beweging, is groot.

Deze hernieuwde revolutie van de aanhangers van Muqtada al-Sadr valt samen met de afwezigheid van Sistani en andere grootayatollahs in Najaf. Het is onduidelijk in hoeverre hun tevoren geplande buitenlandse reizen een rol spelen bij de huidige ontwikkelingen in Najaf. Hun aanhoudende zwijgen echter duidt erop, dat – net als voorheen – Muqtada al-Sadr op weinig sympathie van hun kant hoeft te rekenen. Feit blijft dat Muqtada al-Sadr op religieus-maatschappelijk vlak geïsoleerd is en zich vrijwel uitsluitend nog kan richten op de onderstroom van ontevredenen, wier loyaliteit aan hem persoonlijk twijfelachtig is.

C. Veiligheidssituatie (MIVD)

Vanaf 5 augustus jl. werd Zuid-Irak opgeschrikt door een heropleving van geweld vanuit de organisatie van Muqtada al-Sadr. Hoewel het centrum van het geweld in Najaf ligt, vond kort na 6 augustus ook een opleving van geweld plaats in het operatiegebied van de MNDSE. Duidelijk is dat (gewelddadige) ontwikkelingen in Najaf een directe weerslag hebben op de veiligheidssituatie in Zuid-Irak. Ook in de provincie Muthanna werd de relatieve rust in de maanden juni en juli verstoord door gewelddadige incidenten, die tot op dit moment aanhouden. Het betreft hier dan vnl. mortierbeschietingen, aanvallen met Klein Kaliber Wapens en *Rocket Propelled Grenades* (RPG's). Zowel NL-troepen als de Iraakse veiligheidsorganisaties waren hierbij doelwit.

Na een periode van hevige strijd in Najaf, was op 13 en 14 augustus een staakt-het-vuren van kracht. Tijdens dit staakt-het-vuren vonden onderhandelingen plaats tussen de *Iraqi Interim Government* (IIG) en de Sadr-beweging om tot een vreedzame oplossing van het conflict te komen. Deze mislukten echter, waarna op zondag 15 augustus de gevechten tussen Iraakse veiligheidsorganisaties en de *Multi National Forces-Iraq* (MNF-I) enerzijds en de milities van de Sadr-beweging anderzijds weer oplaaiden. De gewelddadigheden in de afgelopen dagen in Muthanna tegen Nederlandse militairen vonden plaats kort na het mislukken van voornoemde onderhandelingen. Hoewel de dadergroep van beide incidenten tegen de Nederlandse militairen nog niet bekend is, moet er rekening mee worden gehouden dat het hier Sadr-aanhangers betreft.

De veiligheidssituatie in de provincie Muthanna is de afgelopen week in toenemende mate verslechterd. Dit is niet alleen tot uiting gekomen door de incidenten en anti-MNF-I demonstraties in de afgelopen dagen, maar ook door de maatregelen genomen door de Iraakse politie. Zo werd een avondklok ingesteld en vinden er verscherpte controles plaats, o.a. door het instellen van

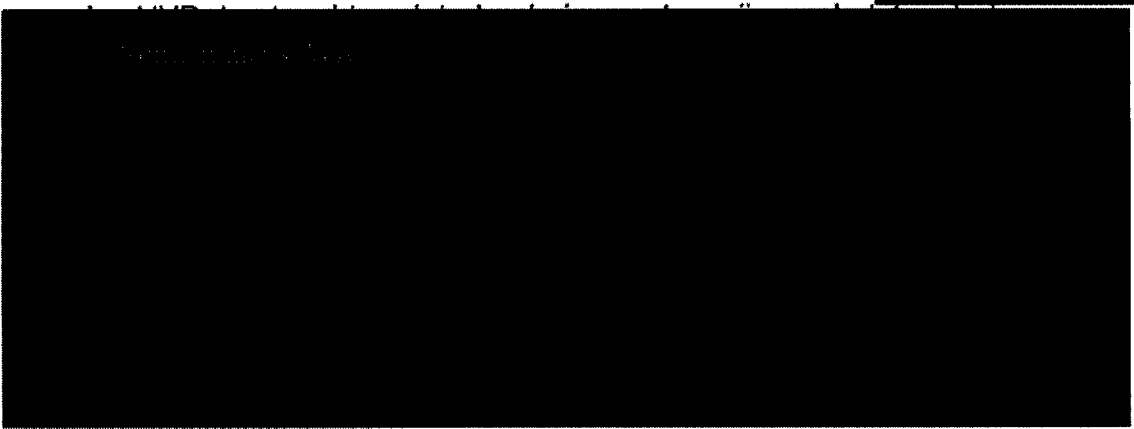
additionele *Vehicle Control Points* (VCP). Achtergrondinformatie over de instelling van de avondklok en/of verscherpte controles is door de politie niet gegeven, maar het onderstreept dat de Iraakse politie de veiligheidssituatie als zorgwekkend inschat. Anderzijds zouden er afspraken van de Iraakse politie met de Sadr-aanhang in Muthanna gemaakt zijn. Hierbij zou afgesproken zijn dat de politie niets onderneemt als NL-eenheden of locaties worden aangevallen, en dat de Sadr-aanhang grote vrijheid van handelen krijgt in Muthanna.

Het is duidelijk dat de politie in Muthanna onder zware druk staat. Hierbij betreft het vooral de politieorganisatie in Rumaytha en de organisatie in enkele districten van Samawa. De gouverneur van Muthanna, Hassan Abbas al-Hassani, heeft aangegeven dat de lokale politie bedreigd en geïntimideerd wordt. In Rumaytha zouden politieagenten tot de aanhang van de plaatselijke Sadr-leider behoren en zelfs hebben meegedaan aan gewelddadigheden tegen de Nederlandse troepen. Er zijn echter ook berichten dat de politie nog steeds tegenacties ontplooit, zoals bijvoorbeeld het aanhouden van verdachten na acties van de Sadr-aanhang.

Ook in vergelijking met de vorige opstand van Muqtada al-Sadr in de maanden april en mei van dit jaar, is de veiligheidssituatie in de provincie Muthanna verslechterd. Er vinden vanaf begin augustus meer incidenten plaats tegen Nederlandse eenheden en Iraakse veiligheidsorganisaties dan destijds. Er wordt daarbij niet geschroomd om langere tijd het gevecht aan te gaan en er lijkt sprake te zijn van een zekere mate van operationele coördinatie en bekendheid met de procedures van de Nederlandse eenheden. De strijd in Najaf tegen Muqtada al-Sadr lijkt daarnaast een beslissende fase in te gaan. Mede afhankelijk van de ontwikkelingen in Najaf, kan de situatie nog verder achteruit gaan.

II. Internationaal Terrorisme (AIVD)

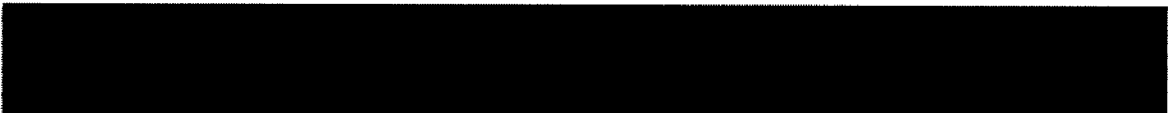
Vanaf zondagavond 15 augustus jl. wordt in de media gewag gemaakt van een op internet geuite dreiging tegen Nederland. In de meeste berichtgeving wordt gesproken van de in Irak actieve groepering *Tawhid wa al-Jihad* die Nederland dreigt met aanslagen als het zijn troepen niet terugtrekt uit Irak.

[REDACTED] In het bericht wordt geëist dat Nederland zijn troepen uit Irak terugtrekt, anders zal Nederland een 'islamitische aardbeving' meemaken naar analogie met de aanslagen in Madrid. Ook wordt een vergelijking gemaakt met wat Italië te wachten staat. In de tekst worden geen doelwitten benoemd. Verder blijft in het midden of het om aanslagen in Irak, in Nederland of elders gaat. Het dreigement bevestigt het eerder door de Nederlandse regering aangegeven hoge niveau van de actuele terroristische dreiging tegen Nederland. Dergelijke dreigementen vestigen nog eens extra de aandacht op de Nederlandse militaire aanwezigheid in Irak, die door islamitische terroristen als aanleiding of motief wordt gebruikt voor het plegen van aanslagen.

Behalve de al genoemde *Jamaat al-Tawhid al-Islamiyya* hebben diverse tot zover onbekende groepjes allerlei landen met een militaire aanwezigheid in Irak bedreigd met aanslagen. Als zodanig passen de dreigementen tegen Nederland in een reeks van dreigementen van onduidelijke herkomst en via het internet verspreid.

[REDACTED]

De bomaanslagen op 1 augustus tegen kerken van Iraakse christenen in Bagdad en Mosul, waarbij 11 doden waren te betreuren, kunnen in dezelfde lijn worden gezien. De Iraakse nationale veiligheidsadviseur Muwaffaq al-Ruba'ie heeft verklaard de hand van al-Zarqawi's netwerk in deze aanvallen te zien. Een dergelijke reeks simultaan uitgevoerde aanvallen op de gebedshuizen van een religieuze minderheid past in de aanvalsstrategie van deze terroristen Iraakse bevolkingsgroepen tegen elkaar op te zetten en een burgeroorlog uit te lokken. De aanvallen op deze bevolkingsgroep zouden bovendien als bijkomend effect ertoe kunnen leiden dat nog meer Iraakse christenen hun land verlaten, aangezien zij van oudsher een goede sociaal-economische positie hebben in Irak en daardoor de middelen hebben om te vluchten. Iraakse christenen zien al sinds begin jaren negentig met lede ogen aan hoe hun economische positie in Irak verslechtert en voelen zich thans bedreigd door een groeiende invloed van de politieke islam onder zowel soennieten als shi'ieten. Een uittocht van Iraakse christenen, die al onder het vorige regime is begonnen, zal onder deze omstandigheden alleen maar toenemen. Een deel van deze vluchtelingen zal zich mogelijk naar Nederland begeven, aangezien zich hier al een aanzienlijke Iraaks christelijke gemeenschap bevindt.

III. Economische aangelegenheden (BZ)

De economische situatie in Irak blijft zorgelijk. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door het feit dat de olieproductie, als gevolg van aanslagen en de nasleep er van, achter blijft bij de verwachtingen. De olieopbrengsten zijn van wezenlijk belang voor een succesvolle wederopbouw van het land. Daarnaast blijft ook de productie van de olieraffinaderijen (van oliederivaten zoals benzine) achter. Gevolg hiervan is dat Irak geconfronteerd wordt met een brandstoftekort. Bijkomend gevolg van de slechte veiligheidssituatie is dat buitenlandse investeerders voorlopig de kat uit de boom kijken.

BIJLAGE

Dreiging richting Nederlandse militairen in Irak

Nederland heeft zich in Irak voortdurend geprofileerd als een land dat een zinvolle bijdrage wil leveren aan de wederopbouw van Irak en niet als een bezettingsmacht. Er valt echter een tendens waar te nemen dat dit beeld, ondanks een positieve houding van het grootste deel van de bevolking in Muthanna, onder invloed van de gebeurtenissen in Najaf langzaam aan het veranderen is. De in Irak gestationeerde Nederlandse troepen worden in toenemende mate neergezet als bezettingsmacht en in toenemende mate over één kam geschoren met andere coalitiepartners (met name de VS en het VK).

Op de website van de terreurgroep Jamaat al-Tawhid al-Islamiya wordt, naast dreigementen tegen het grondgebied van Nederland en andere Europese landen, gesproken over het gebruik van autobommen (VBIEDs). Opvallend is de toename van het gebruik hiervan in Irak gedurende de laatste twee maanden. De hierbij onderkende trend is de inzet van VBIEDs tegen politiefunctionarissen of wachtende aspirant-politiefunctionarissen voor politiebureaus.

Beoordeling

De timing van de aanslag tegen Nederlandse troepen in Irak afgelopen weekend, in combinatie met de bekendmakingen van 15 augustus op de website, is opvallend. Toch lijken deze twee activiteiten geen rechtstreeks verband met elkaar te houden. Waar de aanslag in Muthanna moet worden gezien in het licht van een toenemende dreiging in Irak als gevolg van de huidige Amerikaanse activiteiten rondom Najaf, en mogelijk het veranderende beeld van de Nederlandse troepen van een opbouwende troepenmacht naar een bezettingsmacht, is de dreiging tegen Europees grondgebied in lijn met de toename van dreigingwaarschuwingen sinds de aanslagen in Madrid op 11 maart 2004.

De reacties, die worden uitgelokt door de opstand van de milizie van Muqtada al-Sadr en het offensief van de Amerikaanse troepen rondom Najaf, lijken dus hun weerslag te krijgen op andere coalitietroepen: de aanslag in Rumaytha, de demonstraties in Samawa en Rumaytha, waarbij leuzen op spandoeken Nederland als bezettingsmacht neerzetten, de omsingeling van de Polen in Hilla etc.

Of en hoe vooral de tactiek van VBIEDs zal worden gebruikt in het Nederlandse gebied van verantwoordelijkheid valt moeilijk te voorspellen. Het besef van de VBIED-dreiging is overigens reeds lang bij de commandanten aanwezig. De NL bases zijn hierop voorbereid. Het is niet duidelijk of in de nabije toekomst Nederlandse militairen doelwit zullen zijn van nieuwe aanslagen of dat deze zich voornamelijk zullen richten tegen Iraakse veiligheidsinstellingen als ING (*Iraqi National Guard*) en IP (*Iraqi Police*). Toch dient nog nadrukkelijker ook met acties gericht tegen de Nederlandse aanwezigheid in Irak rekening te worden gehouden.